

Mokslas menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1984
GRUODŽIO MĖN. 29 d. / DECEMBER 29, 1984
PART TWO — Nr. 256(48)

LIETUVOS
NACIONALINIS
M. MAŽVYDO
BIBLIOTEKA

Antano Salio raštų pirmųjų dviejų tomų apžvalga

GRAŽUTĖ ŠLAPELYTĖ- SIRUTIENĖ

Antanas Salys. *Raštai*. I ir II tomas. Redagavo Petras Jonikas. Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija, 1979-1983. Gaunama pas leidėjus, pas platintojus ir Drauge. I tomo kaina — 30 dol., II — 36 dol.

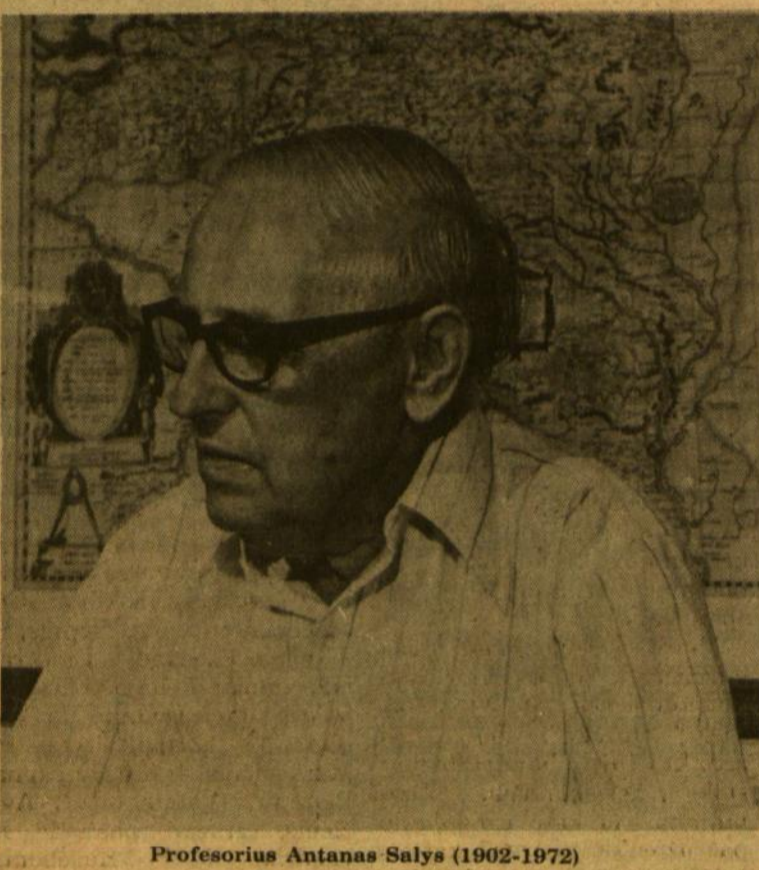
Lietuvių katalikų mokslo akademijos išleisti du stambūs profesorius Antano Salio *Raštų* tomai (pirmasis — 1979 m., antrasis — 1983 m.) nėra skirti mūsų asmeninei bibliotekai papuošti ar į archyvus padėti. Kiekvienam lietuviui inteligentui, valdančiam plunksną, o ypač tiems, kurie rašo spaudai patartina juos įsigyti ir laikyti kuo arčiausia savo rašomojo stalo, kartu su žodynais ir lietuvių kalbos rašybos vadovais. Bet tai tik pusė rengiamų spaudai Salio raštų — jų busi 4 tomai, kiekvienas po šešis-septynis šimtus didelio formato puslapių.

Prof. A. Salio raštus su jo mirties (1972 m.) ryžosi surinkti ir išleisti velionio žmona Sofija Vaskelytė-Salienė. Ji kartu su dukra dr. Rima Salyte-Gaigaliene, padedama brolio Aleksandro Vaskelio ir kitų talkininkų, sugebėjo surinkti ar gauti Salio rašinių kopijas iš periodinių leidinių, sukaupiti atskirai spausdintas jo monografijas, įskaitant korektūrose ar rankraščiuose likusius darbus, o taip pat kartu su kitais kalbininkais ar atskirų sričių specialistais paruoštus darbus, žodynus, žodynėlius. Kalbininkui prof. Petriui Jonikui sutikus pasiūlyti ant savo pečių vyresniojo kolegos raštų nelengvą redagavimo našta, o LKM Akademijai ir Lietuvių Fondui iš dalies finansiškaiai parėmus jų leidimą, jau galime pasidžiaugti įpusėto darbo vaisiais.

Redaktorius vadovavosi praktiniais sumetimais, grupuodamas medžiagą ir nustatydamas leidžiamų tomų eilę. Pirmuosiuose tomuose randame tuos rašinius, kurie gali būti įdomesni ir naudingesni platesniems skaitytojų sluoksniams. Daugelyje jų nagrinėjama lietuvių bendrinė kalba, rašyba, tartis, kirčiavimas, priegaidės ir apskritai kalbos kultūra. A. Saliui, kilusiam iš žodinių žemaičių krašto ir turinčiam gryną, aštrų kalbos jausmą, baigus aukštuosius mokslus rūpėjo ne tik universitete dėstyti lingvistiką, ruošti būsimuosius kalbininkus, ne tik dirbti mokslinį darbą Lituanistikos institute ar vėliau Lietuvos ir tuos patius sūkius kartojančius kareivius. Kiti lietuvių rašytojai — pagarba jiems! — stengiasi neįsijungti į tai paradą, Cernenkos režimo apibrėžtose ribose jie stengiasi rašyti kiek įmanoma padariau — apie savo vidinį gyvenimą, apie įvairių pasauli už sovietinės imperijos sienų, apie begalinę Lietuvą. Jie stengiasi nebūti nei totalitarinės sistemos ruporais, nei dvasiniais baudžiauninkais. Tačiau atvirai pasisakyti apie juos supantį monumentalų farsą jie neišdrįsta, nes jie žino kokią

rašomąją, kaip ir šnekamąją kalbą, ir viešąją, ir kasdieninę. Jis ujo svetimybės iš teatro, radijo, net kasdieninės apyvakos žodyno; jis taisė įvairių leidinių, maldynų kalbą, kūrė vykusius naujadarus. Salys, studijuodamas ypač domėjėsi fonetika, kreipė dėmesį ir į tartį — žodžio kirtį, priegaidę. Jo raštai, su daug kur kirčiuotais žodžiais, posakiais, tai tikras taisyklingo kirčiavimo, pavyzdžio priegaidžių tarimo lobynas. Praktiniams tikslams ypač naudingos I tome išspausdintos dvi lietuvių kalboms įsibrovusių netaisyklingumų, svetimybinių taisyklų grupuotės ir du iš dalies Salio redaguoti žodynėliai. 1933-41 m. Salys yra daug rašęs *Gimtosios Kalbos* vadinamajame „Klausimų kraitelės“ skyriuje. Jis čia atsakinėjo į skaitytojų keliamus rašybos, gramatikos ir žodyno klausimus. Taip pat *Lietuvos Aido*, „Kalbos skiltelėje“ 1938 m. buvo spausdinami Salio trumpi kalbos patarimai. Visi tie aiškinimai, patarimai, išrankoti iš *Gimtosios Kalbos* ir *Lietuvos Aido*, yra pateikti Salio *Raštų* skaitytojams. Jie yra ne tik naudingi, bet ir įtikinantys ir įsimenantys, nes kaip vienas dabartinio Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Vilniuje literatas ir kritikas yra pažymėjęs: „A. Salys nekuria kalbos dogmų ir neprimeta kalbos taisyklių, jis tik nagrinėja ir aiškina dėsningumą kalboje“. Tais pačiais kalbos dėsniais Salys remiasi ir daugelyje kitų idomių straipsnių, straipsnelių, sutektų jo *Raštuose*. Du anksčiau minėti žodynėliai, įjungti į Salio *Raštų* I tomą, tai „Kalbos patarėjai“ ir „Prekybinės korespondencijos žodynėlis“. Pirmasis yra visų svarbesnių *Gimtosios Kalbos* (ir kitur) per 7 metus svarstyti aktualiesnių lietuvių bendrinės kalbos dalykų žodynėliai su sutvarkytas leidinėlis. Jis sudarytas L. Dambrausko, o redaguotas Pr. Skardžiui ir iš dalies A. Salio. Antrajam 1938 m. L. Dargio sudarytam „Prekybinės korespondencijos žodynėliui“ Salys nustatė reikalingiausių anuo metu vartojamų ūkinė terminų lietuviškąsias lytis, dažnai pakaisdamas skolinius vykusiais naujadarais, kurių dauguma vėliau prigijo bendrinėje kalboje.

Verta susipažinti ir su kitais Salio darbais ir straipsniais, pavyzdžiui, kad ir apie lietuvių kalbos rašybos reformos projektus. Salys kartu su kitais kalbininkais aktyviai dalyvavo visuose pagrindiniuose rašybos komisijų darbuose. Pirmasis rašybos reformos projektas buvo galutinai baigtas ruošti 1932 m. ir pavestas suredaguoti ir vykdyti 3 narių komisijai: Pr. Skardžiui, J. Talmantui, ir A. Saliui. Projektas buvo paskelbtas 1933 m. *Židinyje*; jo tekstą kartu su projektuojamos rašybos pavyzdžiu randame Salio *Raštų* I tome. Vis dėlto šis projektas nebuvo

Profesorius Antanas Salys (1902-1972)

Svietimo Ministerijos priimtas. Nebuvo įgyvendintas ir vėliau, 1935 m., paruoštas mažiau radikalus rašybos projektas. Dar kartą rašybos projektą ruošė 1943 m. LM Akademijos Lietuvių kalbos institutas, vadovaujant A. Saliui ir Pr. Skardžiui. Projektą patvirtino Švietimo generalinis tarys. Šis projektas — „Lietuvių kalbos rašybos pagrindai“ taip pat randame išspausdintą A. Salio *Raštuose*.

I tomo pabaigoje pridėtos trys abėcėlinės rodyklės (paruoštos I. Serapino). Ypač naudinga yra pirmoji, rodanti puslapius, kuriuose aiškinamas ar taisomas mums rūpimas žodis, posakis ar aptariama problema. Antroje rodyklėje parduoti kitų kalbų žodžiai su nuoroda, kur rasti siūlomus jiems lietuviškus atitikmenis. Trečioji yra pavardžių rodyklė.

Salys dar būdamas studentu ėmė domėtis baltų kiltimis, tautomis, jų kalbomis, o ypač jų vardu. Čia jam turėjo įtakos prof. K. Būga, kuris tuo metu skaitė universitete paskaitas ir rašė savo studiją — „Aisčių praeitis vietų vardų šviesoje“. Be to, Salys kurį laiką yra buvęs K. Būgos ruošiamo lietuvių kalbos žodyno sekretoriumi. Nuo tų studentavimo laikų Salys nepaliovė domėtis asmenvardžiais, vietovardžiais, žemėvardžiais. Jis juos rinko savo atostoginėse kelionėse po Lietuvą, užrašinėjo, tyrinėjo, apie juos rašė straipsnius, o ir savo daktarinėje disertacijoje — „Die Gemaitischen Mundarten. I. Geschichte des zemaitischen Sprachgebiets“ jais rėmėsi, rašydamas apie žemaičių tarmių ploto ribų raidą ir jo kitimą.

Kokią gilią vagą Salys yra išvaręs lietuvių onomastikos — tikrinių vardų tyrinėjimo, puoselėjimo, gryninimo srityje, ir kaip jis savo mokslinį pasiruošimą, patirtį ir kalbinę nuovoką panaudojo savo tautos ir naujai atsikūrusios valstybės reikalams, matome jo *Raštų* tome, kurio paanttra dėlo šis projektas nebuvo

šį *Raštų* tomą redaktorius sudėjo ne tik vardyno temomis rašytus ir spausdintus periodinėje spaudoje, *Lietuvių enciklopedijoje* ir kitur Salio straipsnius, bet ir jo redaguotus norminamojo pobūdžio tikrinių vardų sąrašus, net ir tuos, kurie iki šiol niekur nebuvo išspausdinti. Bendresnio pobūdžio straipsniuose Salys nagrinėja asmenvardžių, pavardžių kilmę ir jų pirminę prasmę. Daug ką naujo, įdomaus sužinome apie krikštavardžius — biblinius ir tautinius vardus, apie prievardžius ir pravardes, apie tėvavardžius ir pavardes. Kai kurie vardai, pavardės, miestų pavadinimai, net ir pats Lietuvos vardas nagrinėjami atskiruose straipsniuose, gilinantis į jų etimologiją, jų vartosenos istoriją. Keli straipsniai liečia ir ne lietuvių tikrinių vardus, keli yra rašyti angliškai. Saliui ypač kėlė rūpestį lietuviškų pavardžių susvetimėjimas, todėl jis nemažai rašė apie jų susilavinimo, suvokietinimo priežastis, istorinę eigą. Jis neatlaidžiai raginointis priemonių joms atliktinti, jo žodžiais tariant „apvalyti mūsų priešukšlintą vardyną“.

Salio *Raštų* II tomo didžiąją dalį užima ne straipsniai, o jo redaguoti tikrinių vardų sąrašai. Vieni jų labiau studijiniai, kiti skirti daugiau praktiškams tikslams. Čia randame ilgoką senųjų lietuvių ir prūsų asmenvardžių sąrašą, kirčiuotą, su trumpomis vardų etimologijomis. Kitas vardų sąrašas, perspausdintas iš 1964 m. išleisto kum. St. Ylos maldyno *Tikiu Dievą*, tai krikščioniškųjų vardų kalendorinio sąrašo papildymas Salio parinktais, kritiškai apdortais tautiniais vardais. Šiame *Raštų* tome randame ir praktiškams tikslams skirtą Lietuvos geležinkelio stočių ir pusstočių gerokai iškraipytiems pavadinimams teikiamų lyčių sąrašą.

Penkiamio lietuviškai vokiško *Lietuvių rašomosios kalbos žodyno* (Woerterbuch der litauischen Schrift-

sprache, Heidelberg, 1932 — 1968), paruošto A. Senno ir A. Salio (kuris įsijungė į žodyno redagavimą, įpusėjęs II tomą), žinoma, nebuvo įmanoma įrikuoti į dabar leidžiamą Salio *Raštų* seriją. Tačiau redaktorius P. Jonikas rado tikslinga į *Raštų* II tomą įjungti tam žodynui Salio paruoštą lietuviškų tikrinių vardų abėcėlinį sąrašą, su vokiškais atitikmenimis, su autoriaus įvadu ir paaiškinimais.

Raštų II tome ypačai dėmesio vertas yra Salio paruoštas „Lietuvos žemėlapių vardynas“ — priedas prie J. Andriaus sudaryto, 1956 m. *Lietuvių enciklopedijos* JAV išleisto Lietuvos žemėlapių. Tai abėcėlinis kirčiuotas Lietuvos vietovardžių ir žemėvardžių, esamų žemėlapyje, sąrašas su įvairiais atitikmenimis ar pakaitais: buvusiais ar dabartiniais — lenkiškais, vokiškais ar rusiškais ir su kitokiomis pastabomis. Šį vertingą vardyną, apimantį per 3600 pagrindinių — žemėlapių vardų, Salys paruošė, talkinant kitiems mūsų kalbininkams, o ypač hidrologui prof. S. Kolupailai, ir kitų profesijų tautiečiams, gerai nusimanantiems savo tėviškių vardyną.

1939 m. atgavus Vilnių ir Vilniaus kraštą ir įjungiant jį į Lietuvos administracinį aparatą, buvo būtina atliktinti jo sulenkintą, sudarytą vardyną. Tame darbe administracijai talkino Lietuvos kalbininkai ir Lituanistikos instituto vadynda darbuotojai, vadovaujami prof. K. Almino. Taip pat išduodant to krašto gyventojams lietuviškus pasus, lietuvių pavardės ir vardai buvo atliktinami. Kalbiniam lietuviškų vietovardžių ir pavardžių formų nustatymo bei atstatymo darbe svarbiausias vaidmuo ir paskutinis specialisto žodis buvo Salio. Atliktinant pavardes buvo naudotasi jau anksčiau Lietuvoje įsteigtos Pavardžių atliktinimo komisijos sudarytu žodynu, apimančiu apie 53 tūkstančius pavardžių. Tai komisijai taip pat buvo talkinęs Salys. Salio suredaguotas „Pavardžių žodynas“ buvo ruošiamas spaudai, bet dėl prasidėjusio karo nebuvo išleistas.

Tačiau *Raštų* redaktoriui pavyko gauti ir įjungti į II tomą du Salio redaguotus Vilniaus krašto vadyno sąrašus: likusių mašinraštyje susilavinusių pavardžių sąrašą su siūlomomis atstatytomis bei nustatytomis lietuviškomis lytimis ir išlikusių antrose korektūrų skiltyse atliktintų vietovardžių abėcėlinį kirčiuotą sąrašą su lenkiškais atitikmenimis.

Pirmaisiais dviem prof. A. Salio *Raštų* tomais džiaugiamės ne tik mes, bet ir Lietuvoje esantys kalbininkai ir rašto žmonės, į kurių rankas tie tomai pateko. Linkime redaktoriui profesoriui Petriui Jonikui ir Sofijai Salienei ištvėrmės, į sėkmės, leidžiant paskutiniuosius mūsų didžiojo kalbininko *Raštų* tomus.

Šiame numeryje:
Konstantinas Černenka — naujas autoritetas Lietuvos rašytojams.
Antano Salio raštų pirmųjų dviejų tomų apžvalga.
Dar apie povatikaninės teologijos kryptis.
Didžioji Kinijos siena.
I „viedrą“ teka lietuviškoji sula — Geneviève Carion-Machwitz romanai.
Kornelijaus Jazbučio eilėraščiai.
Chicagos teatruose.
„Draugo“ 1984 metų kultūrinio priedo turinys.

Kertinė Parasitė

Konstantinas Černenka

— naujas autoritetas Lietuvos rašytojams

Kokia slogi tamsoje skendinių buržuazinio pasaulio literatūroje, palyginus su tarybinių rašytojų padėtimi. Pastarieji visad gali lygiuotis sminties bokštus ir svyruotus, kurie nutvieskia jų kelią ir nurodo jiems, kaip jie turi elgtis ir kurti. Atrodo, dar tik vakar Lietuvos partiniai rašytojai žmonės liaupsino nepaprastą Jurijaus Andropovo literatūrinę išvargę Tarsi, tikrai užvakar visiems tarybiniam rašytojams, kaip literatūrinis kolosas, spinduliuojo Leonidas Brežnevas, kurio nemirtingi apmąstymai plito masiniu tiražu, buvo įkūnyti operose ir gigantiškais kelrodžiais puosė tarybinės literatūros vieškelius. Nespėjo Andropovas numirti, ir jo vietą bematant užėmė kitas kosminis šviesulys. Partinė Lietuvos spauda šiandien su nepaprastu susižavėjimu cituoja naujojo CK generalinio sekretoriaus Konstantino Černenkos literatūrinius perlus ir prisiekia jam amžina ištikimybę.

„Meninis žodis — tarsi karys“, TSRS Rašytojų plenu me kareiviškai atraportavo Alfonsas Maldonis, kuris užtikrino Černenką ir kitus vadus bei vadelius, kad lietuvių literatūros kūrėjai bus uolūs maskvinės kompartijos pagalbininkai (*Literatūra ir menas*, 1984 m. spalio mėn. 6 d.). Liaudies artistą Vytautą Laurušą Černenkos kalba paveikė tiesiog mocartiškai; išklaušęs savo vado su „dideliu dėmesiu ir pakilumu“, Laurušas pareiškė, jog toje kalboje „aiškiai ir tiksliai nusakyti pagrindiniai šiuolaikinės meninės kūrybos kriterijai, nurodytos svarbiausios gairės“. Taigi, Černenka — ir muzikos šaltinis!

Dar labiau Černenkos kalba sužadino literatūros kritiką Petrą Bražėną. Anot jo, tai „paprasto, atviro, žmogiško žodžio formon įvilktas programinis dokumentas, kurio lakoniški ir tikslūs punktai skatina ir įpareigoja juos

kūrybiniai pasvarstyti, dalykiškai konkretizuoti, asmeniškai aktualizuoti“. Černenkos kalba, suunka Bražėnas, tai „politinė aukštuma“, iš kurios pažvelgta į „literatūros ir kitų meno sākų raidos problemas“. *Literatūra ir menas*, 1984 m. spalio mėn. 27 d.). „Politinė aukštuma“? Literatūrinis aparacių sudėliotos ir naujausio aparacių aparacių vargais negalais perskaitytos seniai pažįstamos formulės? Kur tokius perdėjimus jau girdėjome? Iki 1963 metų panašiai buvo garbinamos „didžiausio žmonių „genijaus“ Josifo Stalino kalbos, kurias, kaip ir Černenkos, lydėjo „austringi, ilgi plojimai“. Ką tas paklenuos liaupsinimas turi bendro su „socializmu“? Net ir kompartijai priklausančioms prancūzų ar italų rašytojams toksai baudžiauninkiškas linkiojimas paliktų nesuprantama, slogų ispūdį. Tuo labiau, ką tas nusižeminimo ritualas turi bendro su lietuvių tautos dvasiniais poreikiais ir siekais? (Nenuostabu, kad tose kalbose nebėra lietuviško žodžio „tauta“ — LTSR Rašytojų sąjungos pirmininkas Alfonsas Maldonis Lietuva vadina „socialistine nacija“.)

Černenkos lietuviškieji liaupsintojai laiko save socializmo atstovais. Tačiau jie labiau primena caro Nikolajaus I-ojo parado aikštėje pirmyn ir atgal žygiuojančius ir tuos patius sūkius kartojančius kareivius. Kiti lietuvių rašytojai — pagarba jiems! — stengiasi neįsijungti į tai paradą, Černenkos režimo apibrėžtose ribose jie stengiasi rašyti kiek įmanoma padariau — apie savo vidinį gyvenimą, apie įvairių pasauli už sovietinės imperijos sienų, apie begalinę Lietuvą. Jie stengiasi nebūti nei totalitarinės sistemos ruporais, nei dvasiniais baudžiauninkais. Tačiau atvirai pasisakyti apie juos supantį monumentalų farsą jie neišdrįsta, nes jie žino kokią

kainą už tai reikėtų užmokėti. Ir daugelis jų, be abejo, nostalgikai klausosi tų Rytų Europos rašytojų, kurie atvirai kalba apie imperijinę prispaudą, atvirai gina savo tautų teises.

J. Pa.

Nuomonės ir pastabos

Dar apie povatikaninės teologijos kryptis

I prelat L. Tulabos straipsnį „Povaticaninės teologijos kryptis — pastabos dėl A. Kezžio straipsnio apie tariamus teologinius pasikeitimus“ (Draugas, 1983 liepos mėn. 9 d.) man buvo patarta „dėl šventos ramybės“ neatsiliepti. Bet dabar, pamatęs, kad tas jo straipsnis gerokai pakenkė man profesiniam, turio eiti galytės su prelatu iš Romos, kuris savo rašinyje mano mintis paskelbė „atsiduodančias herezija“. Trumpai pakartosis pagrindines mintis, sugretindamas mudviejų abiejų nuomonių skirtumus. Pradžioje savo straipsnio išsireiškiau, kad naujas religinis gyvenimas po Vatikano II suvažiavimo papūtė kaip gairius vėjelis. Prel. L. Tulaba nelabai nori su tuo sutikti, nes, jo nuomone, aš kalbą apie Romos ispėtu teologų — John McKenzie, Edward Schillebeeckx, Hans Kueng, o ne apie „Sv. Dvasios pučiamą gairių vėjelį“. Ir tada einame prie detalių.

Dogmos. Aš išsitarau, kad prieš Vatikano II seminarijose buvo dėstoma, kad dogmų vystymasis yra neįmanomas, o dabar skelbiama, kad dogmų vystymasis yra įmanomas. Prelatas su tuo nesutinka. Anot jo, tikėjimo tiesos glūdi Apreiškime nuo pat pradžios. Vėliau skelbtosios dogmos tik išryškina, o ne naujai atranda Apreiškime buvusias tiesas.

Apreiškimas. Apie Apreiškimą priešvaticaniniuose teologijos vadovėliuose mes teigėme, kad dieviškasis apreiškimas baigėsi su paskutiniu apaštalo mirtimi, tuo tarpu dabar teologų tvirtinama, kad jis tada nepasibaigė. Prelatas tvirtina, kad teigimas, jog apreiškimas tęsiasi po apaštalių laikų yra niekuo nepagrįstas. Cituoja šv. Pavilo ir Vatikano II žodžius, paremdamas juos Tridento ir Vatikano I autoritetu. Tačiau nežiūrėti viso to, dabar žinoma, kad tiek Pavilo, tiek Jono (paskutiniojo apaštalo) kai kurie laiški buvo ne jų parašyti, o tik jų vardu, abiem apaštalamis jau mirus.

Sv. Rašto autentiškumas ir istoriškumas. Savo straipsnyje atkreipiau dėmesį, kad prieš Vatikano II šv. Rašto istoriškumas mūsų katalikų teologų buvo imamas pažodžiui, tuo tarpu dabar tvirtinama, kad daug šv. Rašte randamų „istoriškų“ pasakojimų nėra istoriškai, o alegorijos, simboliniai vaizdai ir mitai. Net ir paties Jėzaus tikrų žodžių nedaug turime. Jie yra Bažnyčios vėliau sukurti ir įdėti Evangelijoje ir Jėzaus lūpas. Prelatas čia mane stipriai užpuola, sakydamas, kad kas ieško šv. Rašte mitų, atsiranda neišvengiamai tikėjimo mituose, kitaip tariant, netikėjime. Jo įsitikinimu, „Bažnyčios mokymas yra aiškus ir neleidžia abejoti šv. Rašto knygų autentiškumu nei istoriškumu“. Čia mudviejų nuomonės diametriškai išsiskiria. Paimkime kad ir katalikų egzegeto Raymond Brown knygą *The Birth of the Messiah*, kurioje autorius nagrinėja Jėzaus kildikystės pasakojimų istoriškumą ir randa, kad dauguma jų nėra istoriškai, o sukurti pagal Senojo Testamento įvaizdžius.

Nuodėmės samprata. Aš rašiau, kad nuodėmės supratimas dabartiniais laikais nėra toks griežtas, kaip anksčiau. Tada nuodėmės didumą matuodavome pernelg fiziniams mastais. Į šią pastabą prel. Tulaba atsako ilgais paragrafais, įrodindamas, kad taip nėra. Nuodėmės samprata bažnytinėje praktikoje liko ta pati, kaip visada. Kalti teologai, kurie bando ją keisti.

Jėzus Kristus. Savo straipsnyje pareiškiau nuomonę kad povaticaninėje teologijoje ir Kristų žiūrime, pabrėžiant daugiau jo žmogystę. Anksčiau mes buvome įpratę pabrėžti jo dievybę. Prel. Tulabai toks drąsus tvirtinimas nepatiko. Ir vėl kaltina teologus (ir Kežį), kad prarado tikėjimą.

Pasaulio pabaiga. Apie šią temą kalbėdamas, atkartojau, ką E. Schillebeeckxas sako savo knygoje *Jesus*, būtent, kad Jėzus skelbęs greitą pasaulio pabaigą. Schillebeeckxas vadina Jėzų eschatologiniu pranašu. Kadangi pasaulio pabaiga neatėjo greitai, H. Kuengas tvirtina, kad čia

Jėzus klydo. Prel. Tulaba tvirtina, kad šie mūsų teologai klysta. Jėzus skelbęs greitą pasaulio pabaigą, galvodamas apie Jeruzalės sugriovimą. Čia mudu vėl nesutariame, ypač sutapinant pasaulio pabaigos skelbimą su pranašyste apie Jeruzalės sugriovimą. Priešvaticaninių teologijos vadovėlių konspektuose taip buvo tvirtinama, bet dabar jau ne.

Bažnyčia. Apie Bažnyčią ir jos hierarchinį autoritetą savo straipsnyje aš pastebėjau, kad tas autoritetas pačioje pradžioje nebuvo toks, koks jis dabar yra. Tada jis ėjo iš „apačios“, t. y. iš bendruomenės, o dabar jis ateina iš „viršaus“, iš hierarchijos ir popiežiaus. Prel. Tulaba taria, kad toks teigimas neturi istorinio pagrindo, nurodydamas, kad Kristus pastatė Petrą vyriausiu, duodamas jam visą organizacinę valdžią. Čia aš norėčiau pasilikti prie savo nuomonės, remdamasis vis augančiais balsais, kad Kristus buvo antiinstitucinis ir jokios Bažnyčios neskėgė. Jo žodžiai apie Petro primatą, kaip ir daugelis kitų, yra ne jo, o vėlesnės, jau susiformavusios krikščionių bendruomenės padaras.

Kunigystė. Remdamasis E. Schillebeeckxo studija apie pirmąją krikščionių kunigystę atkartojau, ką jis joje sako, būtent, kad pradžioje buvusi bendruomeninė kunigystė, o dabar yra privati. Prel. Tulaba užpuola mane, kad aš nesu pakankamai klausimo išstūdiavęs ir tvirtina, kad tokie teigimai apie kunigystę yra nepagrįsti. Dar pridėda, sakydamas: „Netiesa, kad Kaledonijos susirinkimas paskelbęs negaliojančią vadinamąją privačią kunigystę“. E. Schillebeeckxas šio susirinkimo žodžius cituoja savo knygoje *Ministry* (New York: Crossroad, 1981, psl. 38). Čia yra įdomi teologinė konfrontacija — ką vienas teologas teigia, tą kitas niegia. Ir kurio tu, paprastas žmogelis, turi klausyti, šiuo atveju teologo Schillebeeckxo ar teologo Tulabos? Aš esu linkęs labiau klausyti Schillebeeckxo, nes jis tvirtina ir nurodo šaltinį, o Tulaba tik tvirtina.

Derinant teologų nuomones, darosi įdomu, kad mūsų bažnytinėje teologijoje gali būti tokių viena kita paneigiančių nuomonių. Man, išaugusiam ir išauklėtam monolitinėje dvasioje, kur Bažnyčios mokslas yra vienas, o ne iš daugelio balsų sudėtas, tokie nuomonių skirtumai dar vis yra neįprasti. Negaliu atsikratyti netikrumo jausmo, kai reikia teologiniais klausimais ginčytis. Bet palaipsniui pradedu prie to priprasti, nes atrodo, jog nesutariama teologiniuose sluoksniuose egzistuoja ne tik dabar, bet jie egzistavo visada, net ir pačioje krikščionybės pradžioje. Tyčia paimkime keletą nuotrupų iš pačių Naujojo Testamento kaniščių knygų. Kad ir paviršutiniškas (šis žodis tikriausiai Prel. Tulabai patiks, nes jis vėl galės pasakyti, kad Kezys paviršutiniškas) Naujojo Testamento knygų paskaitymas duoda štai tokius nesutarimų pavyzdžius:

Pagonių priėmimo į krikščionis kontroversija. Tai buvo viena iš pirmųjų progų kilti ginčams tarp pirmųjų krikščionių. Ar galima priimti į krikščionius (žydiškųjų bendruomenes) pagonis? Gerai yra žinoma šv. Pavilo kova už pagonių priėmimą ir apipjaustymo nereikalingumą. Reiškia Petras ir Povilas čia turėjo nesutarimų. Šiuo klausimu ir užrašytieji Jėzaus žodžiai vienas su kitu nesiderina. Vienur Jėzus draudžia apaštalamis eiti pas pagonis: „Nenuklyskite pas pagonis ir neužsukite į samariečių miestus“ (Mt. 10,5); kitur jis liepia pas pagonis eiti: „Tad eikite ir padarykite mano mokinius visų tautų žmones“ (Mt. 28, 19).

Turtinųjų ir neturtinųjų išganymo problema. Šv. Luko evangelijoje Jėzus smerkia turtuolius, sakydamas: „Vargas jums, turtuoliai, nes jūs jau atsiėmėte savo paguodą“ (Lk. 2, 24). Šv. Mato Jėzus dar griežtesnis: „Lengviau kupranugariai išlįsti pro adatą ausį, negu turtuolius patekti į Dievo karalystę“ (Mt.

Skulptūra Bazelio katedroje iš 13-to šimtmečio — Gundytojas ir paikoji mergelė.

19,24). Bet kai klausytojai išsigančios visur jį sekiojo, o apie Mariją Magdalėną, kuri glostė jo kojas savo plaukais, jis pasakė, kad ji pasirinko geriausią dalį. Po priskelbimo jai pirmajai jis pasirodė.

Grįžtant prie prel. Tulabos straipsnio prieš mane, reikėtų atkreipti dėmesį į to straipsnio aristokratišką toną, žiūrėjimą į kito mintis iš aukšto ir kitaip galvojančią smerkimą. Jo drąsiai atkištas grasinimo pirštais yra kažkaip nemalonus reikalas grasinamajam, šiuo atveju man, nes argumentuodamas prieš mano pateiktas idėjas, jis nevengia implikuoti, kad aš esu ir heretikas, ir netikintis, ir nemoralus ir dar kažkas baisaus. Bažnyčios gyvenime toki grasinimai nėra jokia naujiena. Mūsų inkvizicijos, ekskomunikos, net ant laužų deginimai eina per mūsų istoriją kaip raudonas

Jėzus moterų nevengė, ištikimos visur jį sekiojo, o apie Mariją Magdalėną, kuri glostė jo kojas savo plaukais, jis pasakė, kad ji pasirinko geriausią dalį. Po priskelbimo jai pirmajai jis pasirodė.

Didžioji Kinijos siena

VALERIJONAS JAKAS

Prigimtas smalsumas kvaršino giliau galvojančių, o kartais nuotykių ieškotojų galvas dėl maždaug 2200 metų senumo bokštuotos didžiosios Kinijos sienos architektūros. Sakoma, kad tai yra didžiausias projektas, kada nors įvykdytas žmogaus rankomis. Kinijos buvusi apsigynimo siena dėl savo originalumo, klišiniai kalbant, yra priskiriama prie aštuonių pasaulio stebuklų ir yra įtraukta būtinai turistams pamatyti sąrašą.

Tik reikia stebėtis, kad patys kiniečiai nerodė didelio susidomėjimo savo istoriniu paminklu. Kiniečiams yra tik buvusios apsigynimo sienos didingi griuvėsiai. Net yra sunku sužinoti tikslų sienos ilgį. Todėl turistinėse brošiūrose ar gidų pasakojimuose sienos ilgis net padvigubinamas. Galbūt, dėl karų ir revoliucijų nebuvo galimybių sienos pilnai iširti, žemėlapiuose tiksliai nurodyti, o be to, siena dažnai buvo keičiama. Net „kultūrinės revoliucijos“ metu per 10 metų siena kareivių ir ūkininkų buvo ardoma, o iš jos akmenų buvo statomi kareiviams barakai ar namai, ir tas prisidėjo prie sienos sunykimo.

Prieš maždaug dvejus metus Kinija netikėtai pradėjo išdavinti grupines turistines visas, o dabar jau galima gauti ir individualias. Šitai palengvino turistams patekti Kinijon, ir be kitų įdomybių aplankyti Kinijos sieną.

Turistams yra prieinama restauruota sekcija apie 50 mylių nuo Pekino, šiaurės vakaruose, Bedaling vietovėje. Ta pati dalis, kuri buvo rodoma JAV televizijoje, buvusiame prezidentui Nixonui lankant Kiniją. Rodos, dabar jau atidaryta ir kita dalis turistų lankymui. Kilus turistų susidomėjimui tuo istoriniu paminklu, ir Kinijos valdžia buvo priversta stabdyti sienos griuvimą. Tam reikalui sudarytą komisiją priėjo išvadų, kad sieną reikia skubiai restauruoti. Šių metų liepos mėnesio pradžioje

komisija kreipėsi spaudoje į skaitytojus su šūkiu: „Mylėk savo Kiniją — restauruok didžiąją sieną“. Nežinia kaip kiniečiai bus dosnūs šiam projektui, bet pagaliau buvo susiprasta, kad sienos atstatymas yra svarbus ne vien tik dėl turistinių pajamų, bet ir dėl ateinančių kartų.

Didžiosios Kinijos sienos dalis prie Bedaling vietovės — menininko šūkis.

siūlas. Už tai turbūt daugiausia yra kaltas šv. Povilas, palikęs dokumentą apie „sveiką mokslą“ (1 Tim 2,1), o kas jo nesilaiko, tiems reikia „įsakyti, kad jie nemokyti klaidingų mokslų“ (1 Tim 1,3). Jis vartoja tokią kalbą, kuri stačiai ipareigoja imtis griežtų priemonių prieš tuos, kurie nuo sveiko mokslo nukrypsta. Šia teise Bažnyčia naudojo visą laiką, taisydamą nuklydimus ir stengdamasi grąžinti į teisingą kelią nutolusius. Tai visi kitoks priėjimas prie religinės tiesos ieškojimo, kaip, pvz. „budizmo religinė samprata“. Kiek žinau, toji samprata neįmanoma būti heretiku. Ten yra respektuojamas kiekvieno žmogaus spraudimasis į religinį brendimą, kuris neretai eina vienam Dievui žinomais keliais. Savo Bažnyčiai mes leidžiam save prižiūrėti. Mūsų kunigija yra išauklėta koreguoti tikinčiuosius, kur reikia. Tuo išlikom organizacinę vienybę, turime aiškų savo veidą, žmonės mūsų leidžiam save prižiūrėti. Tik kyla rimtas klausimas, ar visada tokia „represija“ pasitarnauja tiesos atradimo reikalui? Gi ne kartą pasitaikė, kad Bažnyčios tarnais ištiesus grasinimo pirštą, jį vėliau reikėjo negarbingai nuleisti. Pasmerkimo ženkle buvo tokios garsenybės kaip šv. Tomas Akvinitis už pagoniškos Aristotelio filosofijos įvedimą į katalikų teologiją. Galbūt už naują mokslą apie saulę ir žemę, kuris prieštaravo šv. Raštui. Mūsų laikais didelis skaičius žymių teologų paragavo nemalonus kartelės už tariamą jų idėjų nesiderinimą su Bažnyčios mokslu, o vėliau jie buvo atstatyti į Bažnyčios malonę ir net pagerbti. Štai kelios pavardės: Yves Congar, Henri de Lubac, Henri Bouillard, Pierre Teilhard de Chardin, Karl Rahner, John Courtney Murray, o visai neseniai į pasmerkimo ratą įkliuvo ir Hans Kueng ir Edward Schillebeeckx. Gyvenimo ironija yra ta, kad tokių kaip šie mąstytojų pionieriškos mintys, pradžioje atrodžiusios nesiderinančios su Bažnyčios mokslu, po kiek laiko tampa Bažnyčios mokslu. Kokia tad nedėkinga padėtis yra to žmogaus, kuris imasi pareigos būti smerkėju, ypač, kai praėjus kuriam laikui pamatoma, kad smerkiamasis buvo pasmerktas neteisimai.

Paskutinė pastaba. Prel. Tulaba savo straipsnyje mane dar

pabara, kad aš nepakankamai išstudijavęs Vatikano II susirinkimo nutarimus. Jis pats tame straipsnyje Vatikano II dokumentus gausiai cituoja. Mane stebina toks prel. Tulabos neapdairumas. Gi mano straipsnio tema nebuvo Vatikano II teologinės kryptys, o povaticaninės. Aš taip ir įvardinau savo straipsnį, bandydamas jame atpasakoti, kas darosi katalikų teologijoje, praėjus 20 metų po Vatikano II susirinkimo. Tema buvo aiškiai suformuluota ir neturėjo kilti jokių abejonių, ar mano straipsnyje kalbama apie paties Vatikano II teologiją, ar apie povaticaninę. Pats prel. Tulaba tokį temos apibrėžimą, rodos, teisingai suprato, įvardindamas ir savo straipsnį ne kitaip, o taip kaip aš: „Povaticaninės teologijos kryptys“. Tačiau jau pačioje straipsnio pradžioje jis šios temos atsisako, pirmiausia išmetinėdamas man, kad aš nepakankamai susipažinęs su Vatikano II dokumentais, o paskui daug vietos skirdamas citatoms, skirtoms išryškinti Vatikano II teologiją. Aš neturiu nieko prieš panagrinėti to Susirinkimo teologiją, bet mūsų straipsniu ribose toks nagrinėjimas yra visiškai neįmanoma. Mano pasiūlytoji tema reikalavo susipažinimo su šiais dienais nagrinėjimais mūsų teologų klausimais, apie kuriuos prel. Tulaba savo straipsnyje neparodo didelės erudicijos.

Algimantas Kezys, SJ

— Red. Stebėtina, kad mūsų gyvenamu laiku, kaip gyvenam prate sakyti, „nukrikščionėjusiame“ pasaulyje, teologinės temos yra pasilikusios vienos iš jautriausių, kokias tik viešumoje galima gildinti. Mes, lietuviai, atrodo, su jomis esame bandę „susitvarkyti“ gana savotiškai: paprasčiausiai vengdami jas diskutuoti. Retai kur mūsų spaudoje jos yra atsakingai nagrinėjamos, o jeigu kur užtikama atsitiktinių užuominų, jos „nukertamos“, vieno ar dviejų nepatenkintų „skaitytojų“ reakcijos. Vis dėlto nemanydami, kad tai yra pats geriausias būdas lietuviams šių dienų pasaulio teologinėse diskusijose dalyvauti, ir anksčiau, ir dabar spausdiname pasisakymus rūpimais teologiniais klausimais. Kun. Algimanto Kezio, SJ, 1983 m. balandžio mėn. 2 d. „Draugo“ priedo laidoje išspausdintas straipsnis „Povaticaninės teolo-

gijos kryptys“ išaukė prel. Lado Tulabos straipsnį, išspausdintą „Drauge“, 1983 m. liepos mėn. 9 d. laidoje. Daugiau kaip po metų kun. Algimantas Kezys, paveiktas tos reakcijos, ryžosi toliau aiškinti, kokie teologiniai punktai šiose diskusijose jam svarbūs.

Čia spausdinamas jo atsakymas prel. Tulabai. Redakcija norėtų pažymėti, kad šie klausimai tebėra, kaip jie visada yra buvę, diskusiniai. Pavyzdžiui, skaitytojas galėtų kelti klausimą: ką kun. Kezio pabrėžiamas šv. Rašto detalių istoriškumo šiandieninis suabejojimas turi bendro su krikščioniškuoju tikėjimu? Mūsų laikais gerai visi suprantame, kad istorija šv. Rašto autorių buvo naudojama tiksliai kaip priemonė išreikšti įžvalgą į Dievo ir žmogaus santykį. Ir todėl klausimas: ar taip tikrai buvo ar nebuvo, yra antraeilis prieš klausimą: ką Dievo įkvėptasis autorius mums norėjo pasakyti? Eschatologinis pasaulio pabaigos skelbimas, ar Jėzaus žodžiais, ar kitų Naujojo Testamento autorių raštuose, tik dėl to, kad jis susistorinamas, kad jis išaiškinamas ano meto istorinių lūkesčių šviesioje, nepraradus mums nei savo teologinės reikšmės, nei įtaigumo. Tai pabrėžia ir visi kun. Kezio cituojami naujieji Bažnyčios teologai.

Antra vertus, kun. Kezio iškeliamas Bažnyčios ir kunigystės sampratų istoriškumas turėtų atkreipti mūsų dėmesį. Juk nuo jų pareina mūsų supratimas, kaip bažnytinė Kristaus misija vystysis toliau žemėje, ir kaip mes kiekvienas joje toliau dalyvausime? Lygiai taip pat ir dėl moterų klausimo Naujojo Testamento raštuose — mes negalime prie jo pasilikti, kaip prie galutinio tuo reikalu parodytume šv. Rašto išsūkių mums: per visą pasaulio istoriją aiškintis ir bandyti suprasti, atmetus kiekvieno istorinio laikotarpio sąvartas, kaip toliau Dievas mus kviečia vykdyti Jo žmonių išlaisvinimą ir įgalina kelią Jo žadamon ateitin.

Reikia pažymėti, kad kristologijos klausimais Pontifikalinė biblinė komisija pastaruoju metu yra išleidusi dokumentą *Bible et christologie*, nuodugnai apžvelgiantį naujaisiais kryptis šv. Rašto studijose ir jas kritiškai, bet iš esmės pozityviai vertinanti.

pagaliau, priėjus prie pačios sienos, kuri buvo statyta iš akmenų, rytinę dalį papuosiant plytomis, susidaro įspūdis, kad siena gali būti 20-30 pėdų aukščio, 15-20 pėdų storio, kas 600 pėdų sujungta stebėjimo bokštais. Galima į sieną pažvelgti ne tik iš apačios ar šono, bet, palyėjus laiptais, galima vaikščioti pačiu grindiniu, kur kareiviai gretomis keisdavo sargybas. Kol kojos neša, galima tiesiai žygiuoti, bet kojoms pavargus, galima užsikabinti už turėklų ir lipti aukštyrni ir aukštyrni, kol pasiekiamas pats aukščiausias bokštas. O iš to bokšto matosi be medžių slėniai ir tolyn, kaip gyvatė, tarpekliais vingiuojanti siena. Grįžtant kelias lengvesnis, nors ir vėl reikia kovoti su vėju. O po to visko galima atsiminimui, suvenyrų kioske, nusipirkti sienos aplankymo diplomą ir medalį. Tai yra kai kam pasipelnymas, o kitiems tik turizmo rutina.

• *Karys* nr. 9 (1984 lapkritis). Pasaulio lietuvių karių - veterano mėnesinis žurnalas. Redaktorius — Zigmantas Raulinaitis. Administratorius — Alfonsas Samušis. Adresas: Karys, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Prenumerata — 17 dol., pusmetiui — 9 dol. Atkairo numerio kaina 2 dol.

• *Akiričiai* nr. 10 (1984 lapkr.). Mėnesinis laikraštis, leidžiamas Viewpoint Press, Inc., 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, Ill. 60629. Redakcija: D. Bielskus, K. Drunga, L. Mockūnas, Z. Rekašius, T. Remekis, T. Venclova, H. Zemelis. Spaudos grafika — A. Kurauskas. Metinė prenumerata — 8 dol. Atkairo numerio kaina — 1 dol.

„Viedrą“ teka lietuviškoji sula

JONAS DAINAUSKAS

Geneviève Carion-Machwitz. *La Wiedra*. Romanas. Paryžius: Denoël, 1984. 346 psl. Viršelis — Tibor Csernus. Įvadas — Laurent Theis. Kaina — 88 fr. Leidyklos adresas: Editions Denoël, 19 rue de l'Université, 75007, France.

La Wiedra — tokiu pavadinimu 1984 m. pavasarį Paryžiuje, Denoël leidykla išleido prancūzų kalba 346 psl. romaną, kurį parašė Geneviève Carion-Machwitz. Įžangoje rašoma, kad tai esanti vienos šeimos istorija, tikrai egzistavusios Lietuvoje ir gal, kartais, iš tos šeimos dar ten kas yra išlikęs, tačiau apie tai nieko nežinoma, nes Lietuva jau keturiasdešimt metų esanti sovietiškos imperijos absorbuota ir tylos apgaubta. XIV a. antroje pusėje Machwitzai iš Rytrpūsių atėjo į Lietuvą. Dalis tos šeimos XVIII a. viduryje įsikūnė Drabčūnų dvare, sako, Zemaitijoje (nors Drabčūnų dvaras iš tikrųjų yra apie 6 km į rytus nuo Svėdasų, prie kelio iš Užpalių į Skapiškį). Tos knygos autorė, iš senos prancūzų šeimos, ištėkėjo už paskutinio žinomo tos šeimos palikuonio. Veikalo turinys paremtas dokumentais, esančiais Machwitzų šeimos archyvuose. Knygos pavadinimas paimtas iš sudarkyto lenkų kalbos žodžio „wiedro — kibiras“, nurodant, kad medinis „viedras“ Drabčūnuose buvo vartojamas pavasarį beržo sulai surinkti, supilti. Knygoje labai daug lietuviškų žodžių, lietuvių mitologijos ir istorijos užuominų, o taip pat duomenų apie 1831, 1863 m. sukilimus, lietuvių spaudos draudimą, 1914 m. karą, vokiečių okupaciją, bolševikų įsiveržimą į Drabčūnų apylinkes, Lietuvos kovas dėl nepriklausomybės, Vilniaus užgrobimą, lenkų įvykdytą, Machwitzų šeimos darbus visų tų Lietuvos įvykių fone ir tų apylinkių žmonių gyvenimą.

Prologas prasideda pasakojimu apie Napoleono kariuomenės persikėlimą per Nemuną prie Kauno 1812 m. birželio mėnesį. Persikėlimą lydėjo baisi audra. Vietos žmonės baiminasi Perkūno, kuris taip nepalankiai sutikęs karius, atėjusius Lietuvą išvaduoti iš rusų okupacijos. Atvykęs į Vilnių Napoleonas liepė suorganizuoti nepriklausomą Lietuvos vyriausybę. Joje Machwitzų šeimos atstovas Zenonas buvo tos Lietuvos vyriausybės vidaus reikalų ministerio grovo Potockio padėjėjas.

Toliau knyga suskirstyta į dvi dalis: I. Morta ir Rafaelis, o II. Rafaelio sūnūs. Kiekviena jų turi po devynis skyrelius. Veiksmas prasideda 1830 m. Drabčūnuose, kuriuos tada valdė tas pats Zenonas.

Geneviève Carion-Machwitz. *La Wiedra*. Romanas. Paryžius: Denoël, 1984.

KAMANTAS, Vytautas. Lituaniškos katedros pradeda darbą 7.28. Kasmetinė premija už religinį veikalą 5.5. k. brd. Du vakarai poezijai 5.19. k. brd. Sv. Kazimieras Toronto 7.28. KIJAIUSKAS, Gediminas. Kultūros darbuotojas Bronius Kviklys 4.7. KIRVELAITIS, Audrius. Pedagoginio lituanistikos instituto 25 metų istorija 1.21. KIRVELAITIS, Audrius. Pedagoginis lituanistikos institutas dabar ir ateityje 1.21. KLIMAS, Antanas. „Lituanus“ sulaukė 30 metų 11.17. KUBILIŪTĖ, Ramunė. Ateities akademinis savaitgalis Chiagoje 11.10, 11.17. KVIKLYS, Bronius. Lietuvos glėbėjo sv. Kazimiero 500 m. mirties sukakties religinis kongresas 9.15. LB 1984 m. literatūros premija 9.22, 12.15. LF sveikina laureatus 4.7. Nauja Lituaniškos instituto vadovybė 10.20. Poezijos dienos Chiagoje 5.5. PRUNSKIS, Juozas. Ką mums duos Lituaniškos katedra (Pokalbis su jos vedėju prof. B. Vaškevičiumi) 10.27.

Viešpaties bažnyčiose ir namuose, išgelbėk mus, Viešpatie...“

Išviečiai skaidėsi į sroves. Vieni jų bandė grįžti atgal ir Lietuvos miškuose tęsti kovą ginklu, kiti dairėsi kaip nors sutvarkyti savo gyvenimą. Iš krašto žinios buvo vis liūdnės. Konstantino bei Adomo tėvai žuvo kažkur Sibire.

Konstantinas Paryžiuje vėl susitiko su Adomu Mickevičiumi, kuris labai sielojosi dėl bergždžių emigrantų tarpusavio ginčų. Ten Mickevičius pradėjo rašyti *Poną Tada*, pilną minčių apie Lietuvą. Konstantinas veda prancūzų ir susilaukia didelės šeimos, vis laukdamas galimybės nuvykti į savo tėvų žemę Lietuvą. 1858 m. buvo paskelbta amnestija ir tais pat metais Konstantinas su šeima, per Kauną, atvyko į savo tėvų ūkį. Prasidėjo atstatymas, kuris sekėsi todėl, kad lietuviai darbštūs ir nagingi. Sako, jei lietuvis į girią nujoja raitas, tai iš girios jisai grįžta jau su vežimu. Minima daug liaudies dainų. Knygoje daug žodžių, sakinių lietuvių kalba, su paaikškinimais prancūzų kalba. Priartėjo 1863 metai. Paš Konstantiną atvyko Liudvikas Mieroslavskis. 30.000 lietuvių ir lenkų sukilėlių susidūrė su 200.000 rusų karių. Gubernatorius Muravjovas, vadinamas Koriku, Lietuvoje įvedė terora, uždraudė rašyti lietuvių kalba spausdinti lotynų rašmenimis. Savo dukteriai Mortai (vėliau poetei, išleidusiai 1911 m. Paryžiuje savo eilėraščių, kuriuose kalba apie Lietuvą) tėvas Konstantinas pasakoja apie senovės lietuvių, jų tikėjimą, apie Palemoną, kryžiuočių puolimus, senosios Lietuvos valstybę. Morta savo broliui Rafaeliui, likusiam Prancūzijoje, rašo apie Drabčūnus, apie Lietuvą. Prancūzijoje po 1871 m. karo Elzasas ir Lotaringija buvo okupuotos vokiečių, panašiai kaip anksčiau Lietuva buvo okupuota rusų. Per vakarones dainuojamos liaudies dainos, kaip, pvz. Sėjau rūgę, sėjau mėtą, sėjau linelius... Pasakojama apie Aušros Vartų paveikslą, apie lietuvių liaudies dainų lyriškumą. Apie Palangą ir tenykštės jūros grožį. Apie Jūratę ir Kastytį, apie Jūratės rūmus, apie Baltijos jūros gintarą. Apie lietuviškas knygas, slaptai gautas iš Prūsų.

Į klausimą, kas tokie yra Machwitzai Drabčūnuose, Morta (kai buvo klausta, ar jie yra prancūzai, lenkai ar lietuviai?) atsako, kad jie jaučiasi esą lietuviai, nes ne tik gyvena tarp lietuvių, bet taip pat gyvena ir lietuvių gyvenimu! Kryžių kalnas prie

Šiaulių ir maldininkai į tą kalną yra visi savi. Rafaelis susiriša su Tunisu, bet vis apsilanko Drabčūnuose. Morta jam, savo broliui, irgi daug rašo apie tėviškę. Minimi ir 1905 neramumai Lietuvoje. 1914 m. kare Rafaelio sūnus Karolis, kovodamas prancūzų kariuomenėje už Elzasą, sako, jįsai kovojo ir už Lietuvą, ir už Drabčūnus. Į Drabčūnus atėję 1915 m. vokiečiai grobė, konfiskavo, plėšikavo. Kitas Rafaelio sūnus Jonas, kuris iš prancūzų kariuomenės buvo atsидūręs lenkų kariuomenėje, 1919 m. ieško žinių apie Drabčūnus. Siena tarp Lietuvos ir Lenkijos uždaryta ir į Drabčūnus nėra kelio. 1919.V.19. Machwitzai raudonųjų ištremti į Daugpilį, bet 1919.VI.14 d. Morta su savo palyda grįžta į Drabčūnus, nes Baltas Vytis laimėjo! Pasirodė pirmas lietuvių kareivis. Visi šaukia: „Lai gyvuoja lietuvių kariuomenė, lai gyvuoja Lietuva“. Lietuvos sostinė Vilnius yra lenkų kariuomenės okupuota ir nuo savo išėjimo į Baltijos jūrą atkirsta. Tačiau Drabčūnai, kaip dvaras, merdi, nes žemė, inventorius išsibarstė. Tik Morta, kaip kokia sena valdovė, gyvena dar rūmuose, kurie irgi nyksta. Paskutinis Mortos laiškas iš Drabčūnų yra 1933.III.19 d. Ji nesulaukė atvykstančių į begriūvančius rūmus jokių savo artimųjų. Mirė vieniša. Epilogo vietoje yra 1934.I.20 d. jau minėto Karolio, apdovanoto prancūzų Garbės legiono ordinu, laiškas savo tėviui Rafaeliui apie tai, kad jįsai neįmanu atgauti Drabčūnus.

Tad knyga apima beilestrinį pasakojimą apie Machwitzų šeimos keturių generacijų (1812 — 1934 m.) gyvenimą, surištą su Drabčūnais. Tas pasakojimas per pintas to laiko Lietuvos vaizdais. Karolis, autorės žodžiais, esąs paskutinis Machwitzų lietuviškos šakos palikuonis. Pati autorė Geneviève Carion-Machwitz, berods, yra buvusi mokyklų inspektorė, dabar pensininkė. Kiek žinia, ji ruošia romaną apie Vytauto laikų Lietuvą.

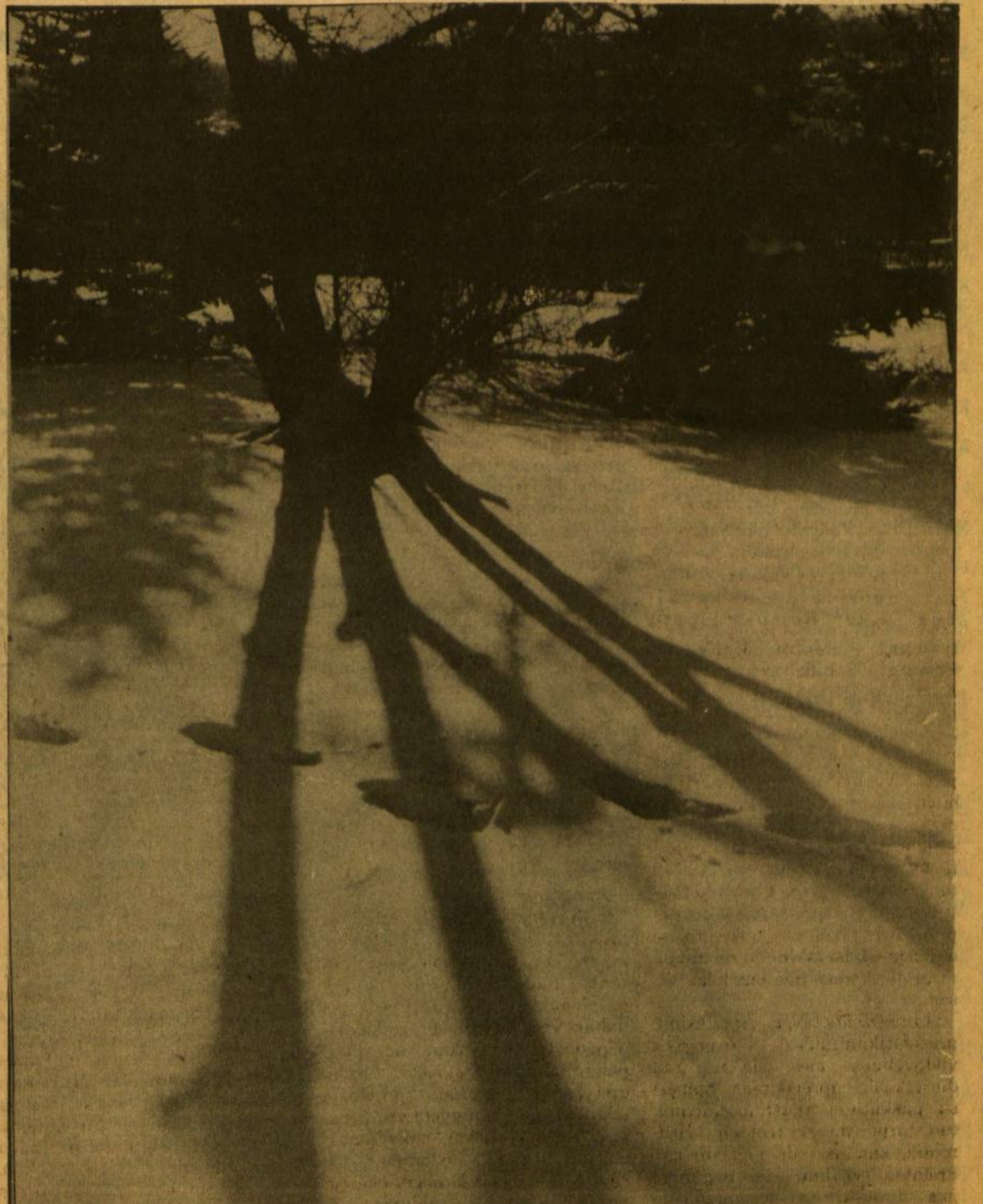
Chicagos teatruose

Maištingos generacijos atsiminimai

Chicagos šiaurėje (3244 N. Clark) esantis Stage Left teatras stengiasi statyti įžymesnius amerikiečių klasikinius veikalus ir originalias čikagiečių autorių komedijas. Aktorius daugiasia pasirenka iš pačioje Chicagoje gavusių draminių išsilavinimą. Dabar iki sausio 20 d. stato Lanford Wilson dramą „5th of July“, susilaukusią Chicagos kritikų palankių atsiliepimų. Čia vaizduojama grupė draugų 1960 m. dešimtmėčiui besireiškusį gana maištingai, bet paskiau nuėjusių įvairiais keliais, o dabar susitikusių vieno Missouri ūkio namuose, besidalinančių savo atsiminimais, išryškinančiais jų sužlugusias Berkeley aukštoje mokykloje turėtas viltis ir vieno jų, kare tapusio kojų nevaldančiu invalidu, Vietnamo karo išgyvenimus. Jie bando ieškoti naujo ryžto ateičiai.

Veikalas sukurtas 1978 m., autorius laimėjęs Obie ir dramos kritikų žymenis. Režisierė Ann Fournier yra Goodman-De Paul universiteto dramos studijose laimėjusi magistro laipsnį. Aktoriai įvairaus talentingumo. Daugiausia iš Goodman-De Paul universiteto teatro mokyklos: L. Horgen, D. Rodkin, L. Stodder. K. McCoy reiškęsis kaip kompozitorius, G. Kleier džiaugiasi baletė šokusi su M. Baryšnikovu, B. Petrie — iš St. Nicholas teatro mokyklos.

Vaidybos slinktis gyva, tačiau, gal norint išryškinti tos maištingos generacijos ir moralinį revoliuciskumą į dialogus įvesta per gausiai vulgarumo.

Alfonso Petruccio nuotrauka iš Lietuvių fotografų šeimyninėje tryliktosios metinės parodos 1984 m. Chicagoje.

Kornelijus Jazbutis

UŽKLOK MANE!

Snaigės krenta Kalėdų vakarą — „Mamyt, paduok man pieno“.
Saltis išraižo stebuklingai langus — „Vaikel, tau jau nebereikia pieno“.
Kūtelėje ėriukas kalbasi su žalmargė, Ir sienas guli po staltiese.
„Užklok mane, mama, Baltučiu pasnigtu sniegu“.
Tyla uždengė žemę Balta vakaro šarma.
„Aš taip norėčiau sugrįžt, mama, Prie to seniai apkrauto kūčių stalo“.

« « «

Ar ledas prisimena
Kada jis buvo vanduo
Ar vanduo prisimena
Kai jis buvo ledas
Ar tu mielasis skaitytojai prisimeni
Kada tu buvai vaikas
Ar tave mielasis skaitytojai už šimto metų
Kas nors beprisimins
Kad tu išvis buvai?

NEBEKRIOKIA

Skausmas mano Pirma sūnus Paskui žmona Vasaros lietus Vasaros kaitra Vasaros troškulys Mes kopiname į kalnų viršūnes Vasaros gale Tu ir aš Kur sniegas jau nutirpo Ir išdžiūvę kalnų upeliai Nebekriokia daugiau...

« « «

Gyvenimas yra kaip tango šokis pradėti šokti ir nepastebėti, kad jau šokio galas
Gyvenimas yra kaip bulių kautynių arena dažniausiai matadoras laimi o jautis ne
Gyvenime žmogus yra tas jautis o matadorų aš dar nesutikau
Gyvenimas yra tas eilėrašties kurs jau išspausdintas bet retai užbaigtas
Gyvenimas yra tas pirmas vyro ir merginos žvilgsnis kuris be išimčių baigiasi išsiskyrimu.

PUŠYS

Tos pušų viršūnės pasirodė man kaip pienui galvos
Papūs, ir nulėks nuo jų pūkai Bet pušys pasiliko tokios pat Audra praėjo
Aš stovėjau ant Nemuno kranto Pažaislyje Debesyms plaukė kaip burlaiviai Kauno mariose Buvo tylu
Aš žiūrėjau į aukštus pušų kamienus
Prisimenu, kai dėdė mane mažą vedė Parodyti Pažaislio Dabar čia atvežė kažkoks iš Vilniaus ponas O tas mano dėdė Amerikoj galą gavo

„Pažaislio bažnyčia buvo beprotnamis po karo, O dabar vėl bažnyčia tapo,“ taip aiškino sutikta vienuolė

Audra praėjo
Pušys ir bažnyčia liko

Buvo ramu
Aš pagalvoju
Ar tikrai reiks man rytoj Į triukšmingą Chicagą skrist

Musė prazvimbė pro petį Lėktuvas virš pušų suardė tylą Viešpatie, kodėl mano pasaulyje audra Kai tokios aukštos pušys tyli?

„Draugo“ 1984 metų kultūrinio priedo turinys

(Atkelta iš 4 pusl.)

KULTŪRINĖ VEIKLA

ADOMĖNAS, Antanas. Lituaniškos katedros ar tik grupinių telkinimų linkme? 3.10. A. K. Sustota ir pagalvota — LB ir PLJS valdybų konferencija Dainavoje 10.6. Balzeko lietuvių kultūros muziejaus programos Chicagos etniniame festivalyje 10.6. Čiurlionio galerijoje vasario mėnesį 2.11. Dainininkų ir instrumentalistų konkursas; Dainos konkursas 12.15. DAUGIRDAITĖ-SRUOGIENĖ, V. „Non omnia possumus omnes“ — PLI 25 m. sukaktis 1.21. G. V. Iš Algimanto Mackaus knygų leidimo fondo veiklos 7.28. JAKIMAVIČIŪTĖ, Alma. 31-jam Santaros-Sviesos suvažiavimui pasibaigus 10.6, 10.13. Jaunieji JAV LB Kultūros tarybos literatūros premijų laimėtojai 2.18. JAUTOKIENĖ, Rūta. Kodėl mes šokame? 6.23. JAV LB Kultūros tarybos premijų šventė 4.7. JAV LB Kultūros tarybos 1984 m. radijo konkursai 9.22, 12.15.

Pr. V. Apie šokantį ir dainuojantį jaunimą 6.2. Pr. V. Optimizmas su keliais pageidavimais 1.14. Pr. V. Retos ir sunkiai parduodamos knygos 9.22. Religinės skaitybos būrelis Chiagoje 12.22. SAGYS, Liudas. Lietuvišką pasaulį jungianti šventė (VII šokių šventė) 7.28. Santaros-Sviesos suvažiavimas 7.28. Sv. Kazimiero 500 metų sukakties parastėje 9.1. „The Observer“ pasitinkant — pokalbis su ALRKF pirmininku Saulium Kupriu 2.4. Tradicijos — stabdis ar ramstis? (Pokalbis su Vytautu Naručiu Ateities akademinio savaitgalio proga) 10.20. 31-oji Europos lietuviškųjų studijų savaitė 7.7. Vakaras su poete Egle Juodvalke 2.11. Vakaras su poetu Kaziu Bradūnu 4.7. Vakaras su rašytoja Birute Pakelevičiūte 5.5. Venancijaus Ališo poezijos rinktinė 12.15. VISVYDAS, Pr. Ilgametis rūpestis Lietuvos likimu (apie Bronį Railą) 4.7.

„Draugo“ 1984 metų kultūrinio priedo turinys

BENDROS TEMOS

C. G. Knygos apipavidalinimu besirūpinant 3.24
 GUSTAITIS, Algirdas. Lietuvių kalba visų pirma 7.21
 J.S. Ar mūsų kalba labiau pavojuje ar mūsų kultūra? 3.3
 KAZIMIERAITIS, B. Kultūriniai pagrebstai 3.3
 KAZIMIERAITIS, B. Pagrebstai 7.7, 10.13
 KAZIMIERAITIS, B. Pirmieji knygų leidimai, rankraščiai ir kt. 10.20
 KOJELIS, Juozas. Antano Suziedelio mintys diskusijose 1.28
 KUCYS, Antanas. Dėl idėjų vingių 11.10
 K. Ž. Antropologiškas žvilgsnis į respublikinį kūrėjų pasitarimą 7.7
 k.2. Lietuvių PEN kalinamų rašytojų komiteto pranešime 12.8
 MARIŪNAS, Viktoras. Kultūros vietą išvijos palikime 4.28
 Pr. V. Neišvengiamybė nėra piktybė 6.30
 Pr. V. Žvėries apologija 5.12
 Reklamuojami geriausi romanai 6.2
 VISVYDAS, Pranas. Įdomi ir sąmojinga 11.10

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

a.l. Sekminių ugniai negestant 6.9
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Šventieji ir mūsų laikai 3.3, 3.10, 3.17
 BALČIUNAS, Vytautas. Religinio veikalo premija Antanui Rubšui 4.7
 Kelios mintys metų galei 12.1
 KEZYS, Algimantas. Dar apie povatikaninės teologijos kryptis 12.29
 KEZYS, Algimantas. Religinės saviuoklos reikalai 2.25
 KIZIENĖ, Agnė. Ateities akademis savaitygalis — knyga „Asmuo ir laisvė“ pasitinkant 11.10
 NATKEVIČIUS, Vincas. Naujajį ganytoją pasitinkant 10.6
 RUBŠYS, Antanas L. 1984-tais — dar vis benamiai ir namų išsilgę 2.18
 RUBŠYS, Antanas L. Izaijas: Mesijo pranašas 4.21
 TRIMAKAS, Kęstutis. Dieviško pasaulio žmonių atsitikimose 12.22
 V. Bgd. Kultūrinių pasiekimų vertinimo ryškumą 4.7

ISTORIJA

BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Lietuvos krikšto klausimas 12.15
 DAUGIRDAITIS-SRUOGIENĖ, Vanda. Lietuvos Didysis kunigaikštis ir Lenkijos karalius Jogaila (1350-1434) 7.7
 FAJNHAUZ, David. 1863 metų pagrindinė valstybė Lietuvoje 9.1
 GIRNIUS, Kęstutis K. Kai kurie istorijos rašymo suvaržymai Lietuvoje 3.17
 GIRNIUS, Kęstutis K. Kodėl pokario metais tiek daug vyrų išėjo partizanauti? 10.13
 KALADĖ, Petras ir Romualdas Misiūnas. A. History of Lithuania — naujas projektas 2.18
 Katalikybė Lietuvos istorijoje 11.17
 LIULEVIČIUS, Vincintas. Lietuvos krikšto klausimas 12.1
 V. G. Pasirodo, Stalinas padarė daug klaidų — LITE X tomas 2.25
 Victor Greene apie lietuvių imigraciją 2.4
 SUZIEDĖLIS, Saulius. Rusifikacijos politikos tarpiniai 19 amžiaus Lietuvoje 2.18
 TRUMPA, Vincas. Dar apie Muravjovą 5.26

IVAIRŪS MOKSLAI

A. R. Vasario mėnesio planetos 1.28
 ARBAS, Edmundas. Dinamiškasis kūrėjas R. Buckminster Fuller (1895-1983) 1.14
 Architektūrinis pasiviskiojimas po Marquette Parką 5.5
 Baltų tautosakos simpoziumas 11.17
 d. Prof. Algirdas Greimas Šiaurės Amerikoje 7.21
 Devintoji baltistikos konferencija 5.26
 DUNDŽILA, Antanas. Valio, 1984-taisiais sulaukėme! 2.11
 Kalba paprastai, bet nusiminti nėra ko... (Dr. J. Reklaitienės paskaita „Dabartinė lietuvių kalba“) 5.19
 KELERTIENĖ, Violeta. Lituanistikos studijos — programa mūsų visiems 10.27
 Kompiuteriai lituanistinėse srityse 5.19
 KVIKLYTĖ, Danguolė. Baltistikos konferencija Montrealyje 7.7
 OKUNIS, Jurgis. Visuomenė ir architektūra („Jono Muloko architektūra“) 6.16
 RADŽIUS, Aleksandras. Galilėjus skrenda į Jupiterį 2.11
 RADŽIUS, Aleksandras. Nuodėmių dūmai ir cianogenas 10.27
 RADŽIUS, Aleksandras. Žiedinis saulės užtemimas rytiniame pakraštyje 5.26
 VASKELIS, Bronius. Lituanistikos katedros dabartis ir ateitis 11.10

MENAS, PARODOS, FILMAI

a.m. Pomirtinė dail. Juozo Pautieniaus paroda 7.28
 BAGDONAS, Juozas. Pabaltiečių dailininkų meno paroda New York'e 7.28
 BARTUSKIENĖ, Ramutė. Lietuvių plakatų paroda 2.11
 BRADUNAS, Kazys. Dobiuzinskio parodos reikalai 12.22

COLLINGS, Betty. Apie Audronės Skudaitės kūrybą 1.14
 Elenos Urbaitytės paroda Phoenix galerijoje, New York'e 10.27
 ELSKUS, Albinas. Apie vitražo meną 3.17
 „FMR“ žurnalas apie Čiurlionį 2.25
 FORWALTER, John. Parodomas neeilinis lietuvių menas (Čiurlionio galerijos paroda Munster, Ind.) 7.14
 Fotografinis menas 3.17
 Garbės medaliai Vepštinei ir Virkai tarptautinėje ekslibrių biennaleje 3.31
 GUSTAITIS, Antanas. Pavakarbė dail. Viktoro Vizgirdos gyvenimo peizaže 4.28
 HOLENDERIS, E. Petravičius Amerikos meno arenoje 5.5
 HOLENDERIS, E. Petravičius — kūrėjas romantikas 12.15
 JANKUS, Jurgis. Prabėgoms apie Alfonsą Dargį 4.7
 JAUNIONAS, J. Žibutis Jurenaitis — Kelley tapybos darbų paroda 1.21
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Alginas-Blyskis-Strungys Čiurlionio galerijoje 3.3
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Čiurlionio galerijos paroda Munster, Ind. aplankius 7.21
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Dailininko Juozo Pautieniaus kūryba 9.15
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Dobiuzinskio Lietuvos vaizdų paroda 12.8
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Grant Wood paroda Chicago meno institute 3.24
 JAUFOKAITĖ, Saulė. Impresionizmo meno paroda 12.22
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Menininkų Mickūnų paroda Chicagoje 4.7
 JAUTOKAITĖ, Saulė. Mickūnų meno paroda 5.5
 JONYNAS, Vytautas A. Izis maršalpolietis 7.14
 JONYNAS, Vytautas A. Leidžiamieji rinkiniai Jurgio Baltrušaičio raštai 4.14
 J. Pr. Didžioji meno paroda Chicago Navy Pier 5.19
 Kai nuotraukos virsta fantazija — Audronės Skudaitės tapyba 1.14
 KAŠUBAITĖ-MATRANGA, Viktorija. Viktoro Petravičiaus jubiliejinės parodos proga 5.26
 K. brd. Metinė fotografų paroda 11.3
 KOLBAITĖ, D. Teofilis Petratis Chicagoje 4.21
 KOLBAITĖ, Dalia. Vienas iš unikumų Amerikos mene — Grant Wood 3.24
 KUČIENIENĖ, Dalia. Aldonos gyvenimas tarp Viktoro ir petravičiaus kūrybos 5.12
 KURAUŠKAS, A. Alginas-Blyskis-Strungys Čiurlionio galerijoje 3.3
 KURAUŠKAS, A. Plakato raida ir lietuviškasis plakatas 2.4
 Laimos Simanavičiūtės paroda Chicagoje 9.29
 LAPĖ, Pranas. Pasiuokojimas ir profesija 5.19
 l. chdž. „Prisimenu Tėvelį“ (vaizduojant apie dail. Juozą Pautienį) 9.29
 Lietuviškų kopytelių drožinėjimo pamokos 1.14
 LUKIENĖ, R. Northern Indiana Arts Association muziejyje atidaryta Čiurlionio galerijos paroda 6.16
 MARKELIS, A. Ant popieriaus ir iš sidrų (Iliinois lietuvių moterų dailininkų paroda) 6.2
 MARKELIS, A. Dail. Viktoro Petravičiaus paroda aplankius Elkhart, Ind. 6.30
 MARKELIS, Aldofas. Dobiuzinskio paroda Chicagoje 11.17
 MARKELIS, Adolfas. Duktė apie savo tėvą dailininką Juozą Pautienį (1900-1978) 9.8
 MARKELIS, A. Lietuviai dailininkai Freiburge 1945-1950 metais — paroda Iliinois universitete, Chicagoje 6.23
 MARKELIS, A. Lietuvių dailiojo meno institutas įsigijo Petravičiaus darbus 11.10
 MARKELIS, A. Lietuvių tautodailės instituto paroda 3.31
 MARKELIS, A. Penkių jaunų dailininkų paroda 4.14
 MATRANGA, Viktorija. Studija apie Freiburgio meno mokyklą ir paroda 5.12
 Petro Rimšos paroda Balzeko muziejuje 6.16
 r. Alginas, Blyskis ir Strungio parodos atidarymas 2.25
 r. Lietuviškų plakatų parodos atidarymas 1.28
 r. Pakabinkime nors po vieną paveikslą 11.17
 RŪTENIS, Jonas. Lietuvių dailininkų išievojimo leidinio reikalai 4.21
 r.vk. Lietuviškų plakatų paroda 1.7
 SKUODAITĖ, Audronė. Apie kūrybą 1.14
 TRIMAKAS, Kęstutis. Su dailininke Rojaus sode (įvadas ir Nijolės Baniens kūrinių paroda) 10.20
 URBAITYTĖ, Elena. Freiburgio meno mokyklos dienas prisimenant 5.19
 VASKAITIS, Bronius. Bangulės M. Raugaitis dailės darbų paroda 6.16
 VASKAITIS, Bronius. Romo Viešulio suprojektuotas Vatikano pašto ženklas 6.23
 ŽVIRONAS, Kazys. Dėl komentary apie Prano Domsaičio monografiją 12.15

MUZIKA, KONCERTAI

BIELSKUS, Mindaugas. Clevelando vyrų orkestro koncertas 4.28

BIELSKUS, Mindaugas. Harmonijos koncertas Chicagoje 5.12
 BIELSKUS, Mindaugas. „Ir ką tu pasakysi...“ (Margučio koncertas) 10.20
 Dana Stankaitė apie savo naują plokštę „Ar atinsi?“ 11.3
 DRUNGA, Mykolas. Lietuvių operos siemietinis Faustas 5.19
 D.V. Sol. Aldonos Stempuzienės recitalio belaukiant 9.15
 GUDAUSKIENĖ, G. Draugo romano konkurso premijos įteikimą — koncerta prisiminus 7.14
 YAKUTIS, Kazys. Kepalaitės odiseja rudenio sekmadienio popietę 10.20
 JUODVALKĖ, Eglė. Lietuviškai dainuojantieji olandai 12.22
 J.J. Dalia Kučienienė Ispanų meno ir kultūros festivalyje 4.21
 J. K. Muzikos ir žodžio pilnatis — pasikalbėjimas su Bruno Markaičiu 1.7
 K.S. Kazimierinės operos paruošai įsišūbavus 4.14
 KUČIENIENĖ, Dalia. Sugrįžus iš Muensterio (Pokalbis su Alvydu Vasaičiu) 9.22
 KUČIŪNAS, A. „Ar atinsi?“ — Danos Stankaitytės nauja dainų plokštė 12.15
 KUČIŪNAS, A. Dux Magnus Toronto 9.15
 KUČIŪNAS, A. Pastabos dėl pastabų 1.7
 KUČIŪNAS, A. Praeities fragmentai 4.14
 KUPSTAITĖ, Nijolė. Aldonos Stempuzienės koncertas Santaros-Svičios suvažiavime 9.22
 K. Ž. Operos apie šventuosius — Budapeštas, Toronto, Vilnius 1.7
 LIEPAS, Stasys. Vieni metai bei Julius Gaidelis 1.7
 Londono „Times“ apie Dux Magnus 9.22
 mdr. Tebespindi Clevelando tamsioji dama (A. Stempuzienės recitalis) 10.6
 MIČIUDAS, Aleksandras A. Dalia Kučienienė Pietų Amerikoje 10.13
 Opera Dux Magnus — su komp. D. Lapinski kalbasi M. Drunga 7.21
 PAUTIENIENĖ, Stasė V. Apie karštinis ir radio valandėles 2.25
 Rapolo vyresnysis. Spalvingas Margučio koncertas 4.14
 RAUCHAS, Antanas ir Mykolas Drunga. Nuomontės ir pastabos dėl Lietuvių operos Fausto spektaklių 6.16
 Rūtos Pakštaitės recitalis 1.7
 SAKADOLSKIENĖ, Emilija. Artėjant Gounod Faustui — pokalbis su dirigentu ir solistais 4.28
 SAKADOLSKIENĖ, Emilija. Kelias bei kompromisai (Muzika A. Kučienės) 4.7
 SLIŽYS, Stasys. Dėl mūsų muzikinės kultūros uždarmo ir atsilikimo 2.4
 SIMKUS, Algis. Dalia Kučienienė dainavo Floridoje 10.27
 SIMKUS, Algis. Nauja Lietuvių operos choro plokštė 2.4
 SIMKUS, Algis. Stepas Sodeika 3.10
 Svento Kazimiero jubiliejinis metus pradėdant — pokalbis su operos „Dux Magnus“ libreto autorium Kaziu Bradūnu 1.7
 VIDZIŪNIENĖ, Rūta Kleva. „Kalantė“ — komp. Bruno Markaičio rašoma opera 9.29
 VIDZIŪNIENĖ, R. K. Pilnatis šviestoje: Bruno Markaičio plokštę pasitinkant 2.11

TEATRAS

a.l.s. Britų dienraštis: Jurašo spektaklis „tikras triumfas“ 10.27
 a.l.s. Jurašas supažindina niujorkiečius su nauja lenk pješe 12.15
 Antro kaimo ateitis jaunųjų rankose — pokalbis su prievažda Algirdu Titu Antanaičiu 1.28
 J. Pa. Kranklinis komentaras apie lietuvių režisierius 7.21
 J.P. Pokalbis su dramaturgu Eugene Ionesco 2.4
 J. Pr. Chicago teatrose:
 Operetė „Jolantė“ 1.7
 Blekytė pirmąją Ibseno dramoj (Hedda Gabler) 1.21
 Gilbert-Sullivan „Princesė Ida“ Muzikinė įvairybė scenoje (Guys and Dolls) 2.4
 Mikado, Othello 2.25
 Venecijos pirklys 3.3
 Ingrida Blekytė GBS dramoje (Misalliance) 3.10
 Gilbert-Sullivan „Yeomen of the Guard“; Ibseno „Nora“ 3.31
 Muzikinė komedija (Angry Housewives) 4.14
 Steponavičiūtė Gilbert-Sullivan operetėje (Gondoliers); Antanas Moccus O'Neill tragedijoje (Long Day's Journey into Night) 4.28
 Muzikinė jaunimo mozaika (Grease) 5.5
 Politinių kalinių drama (Volunteers) 5.19
 Gilbert-Sullivan „Utopia“ 5.26
 Šekspyro komedija (As You Like It); Vienuolikos moterų monologai (Talking with...); Įtampa šeimos trikampyje (Food for Love) 6.2
 Paskutinė Gilbert-Sullivan operetė (The Grand Duke); Muzikinė drama iš klausimų (Dear Amanda) 6.23
 Rašytojų ir aktorės komedija (Wake up, Darling) 6.30
 Maitingas studentas ir psichologinė drama (Gotcha; The Questions) 7.14
 Hemingway scenoje (The Old Man

and the Sea) 7.21
 Kompozitorius ir rašytoja (They're playing our Song); Naujas Zurlago teatras (Charm and Sell) 7.28
 Rašytojos, aktorės komedija (It Had to be You) 9.8
 Pedagogika scenoje (Two) 9.15
 Sandburgas scenoje (The Courtship of Carl Sandburg) 9.22
 Gilberto-Sullivan „Piratai“; Egzistencialistinė komedija (Rosenkrantz and Guildenstern are Dead) 10.6
 Psichinė komedija su šekspyrine įtampa (Or Not to Be) 10.13
 Blekytė vėl švyti scenoje (Much Ado about Nothing) 10.20
 Salvadora tragedija scenoje (The Fifth Sun) 10.27
 Petras Aglinskis „Trijų skatiku operoje“ 11.3
 Premijuota airo drama (A Life) 11.17
 JAV filmų istorija scenoje 12.22
 Maitingos generacijos atsiminimai (5th of July) 12.29

LITERATŪRA

a.l. Romanai ir skaitytojai 9.15
 ALĖ RŪTA. Romėnai ir draugystės (Žodis draugo romano premijos šventėje) 6.9
 Aloyzo Barono vardo novelės konkurso premija — Jurgiu Gaidai 9.15
 Apie fantastinį realizmą lietuviškoje prozoje 6.2
 Apie premijas ir staigmenas 7.14
 A. R. S. Ar bus leista literatūrai laisviau kvėpuoti? 11.24
 BARENAS, K. Nuo Donelaičio iki Baluoknytes 10.20
 BARTUSKIENĖ, Ramutė. Nyka-Nilūnas Poezijos dienos 6.16
 BYLAITIENĖ, Dalia. Apie moters atvaizdą moterų rašytojų prozoje (Pokalbis su Violeta Kelertiene) 12.8
 CIPLJAIŠKAITĖ, Birutė. Visatos tobulumo dainius — Jorge Guillén (1893-1984) 9.29
 CIPLJAIŠKAITĖ, Birutė. Vidmantės Jasukaitės „Stebuklinga patvorių žolė“ 2.25
 GAIDŽIŪNAS, B. Rašytojas ir laikraštinkas Kazimieras Barėnas 4.7
 GLAUDA, Jurgis. Prie Jurgio Baltrušaičio charakteristikos 3.31
 I. P. „Sielų inžinieriai“ skelbia ideologinį karą 4.21
 I. Pa. Sluokis atsiveikina su Solochovu — nostalgija ir tikrovė 5.5
 I. Pa. „Uždraustos temos“ Rimkevičiaus novelėje 6.9
 J. K. Vienuolikos Poezijos dienos Chicagoje 6.9
 Jorge Guillén (1893-1984) 2.25
 J. Pa. „Darbo klasės“ status pakyla į „naująją klasę“ 2.25
 J. Pa. Konstantinas Černka — naujas autoritetas Lietuvos rašytojams 12.29
 j. Lietuvos PEN klubo kalinamųjų rašytojų pranešime 5.26
 KAIRYS, Anatolijus. Trigubos LRD šventės proga 11.10
 KAVALIŪNAITĖ, Jolita. Vėliausias Milašiaus raštų tomas 1.28
 KAZIMIERAITIS, B. Bookerio laureatė — Anita Brookner 11.17
 KAZIMIERAITIS, B. Bookerio perai apdovanotas John M. Coetzee 1.7
 Kazio Bradūno „Priešau“ sutiktuvės 4.28
 k. brd. Kas integruoja, o kas metuoja? 1.28
 KEBLYS, Kęstutis. Golfas, Kairys ir literatūra 1.21
 KEBLYS, Kęstutis. Kazakevičiaus lietsargis Barėnui giedrą dieną 4.21
 K. Ž. Kazakevičius nuaiškina išievojimo literatūrą 11.3
 K. Ž. Kiek dabartinė Lietuva atvira kitų tautų kultūrai? 9.29
 LĖTAS, Leonas. Drumstavaris įtaktų tekme (Žodis LRD premijų šventėje) 11.10
 MARKELIS, Adolfas. LRD premijų įteikimo proga 10.20
 M. Dr. Visko buvo — tik svečių per mažai (LRD literatūros vakaras) 11.10
 MELNIKAS, P. Foto aparatu ir ekranu 10.13
 MELNIKAS, P. Kaip su tais meno suoliais ir „laiptais“? 6.23
 MELNIKAS, P. Laimėjimai ir pralaimėjimai gyvenime ir vaizdavime 9.8
 MELNIKAS, P. Nuobodi literatūra ir

virėjos „risotto“ 2.25
 MELNIKAS, Petras. Vingiuotas realybės vaizdavimo kelias 3.17
 Neustadit premija suomiui Paavo Haavikko 5.26
 Nobelio literatūros premija apdovanotas Jaroslavas Seifert 10.20
 Padėt skaitytojai pažvelgti... (Pokalbis su „Pirmieji sveturi“ autore Ale Rūta) 5.12
 Pr. V. Per daug baimės ir nevilnities 10.20
 SKRUPSKELYTĖ, Viktorija. Kazio Bradūno „Priešau“ proga 6.30
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Lygtis, kuri yra gyvenimas: Juodvalkės poezija 2.11
 SĖŠPLAUKIS, Alf. Prof. Juozo Ereto literatūros mokslo darbai 5.5
 Teatras, kūryba ir autobiografija (Birutės Pukelevičiūtės recitalis) 5.26
 TYRUOLIS, Alf. Ant dviejų kultūrų ribos — Liudvikas Reza 9.22
 TRUMPA, V. Dar dėl „Amerikos pirtyje“ autorystės 2.4
 Vertimai praplečia tautos akiratį — pokalbis su Povilu Gaidiu 3.31
 VILKUTAITĖ-GEDVILIENĖ, Birutė. Klaida toliau kartojama 1.14
 V. Kr. Lietuvių poezija Kongreso bibliotekos garsiniams įrašams 11.24
 ZALATORĖ, Snieguolė. Sutikta Eglės Juodvalkės naujoji knyga 3.10
 Žodis yra užskleistas žiedas (Pokalbis su poetu Leonu Lėtu) 12.1

POEZIJA

AISTIS, Jonas. „Mano gimtinės giesmės“ trečioji daina 2.18
 AISTIS, Jonas. Naktis, Pilkoji diena, Snaigė, Apie rudenį ir šunį, Laktiną 7.7
 AMUSCO, Alejandro. Tannkos, Vandens laikrodys, Pietų barkarolė (Vertė B. Cipljajauskaitė) 2.4
 AUGINAS, B. B. Ciklas „Lopinė dienai“ 11.10
 AUGUSTAITIYTĖ-VAICIŪNIENĖ, J. Kazimiero vardas 5.19
 BILAIŠYTĖ, Žilvė. Upeles, Studija: tarp santykių ir tolio, Saloje 10.13
 BRADŪNAS, Kazys. Poetų pėdomis 12.8
 BRAZDIŪNIS, Bernardas. Eilėrašciai šv. Kazimiero 500 metų sukakėje 3.3
 EMERSON, Ralph Waldo. Miško rožetė, Pasišaukimas, Ištervė (Vertė A. Tyruolis) 5.26
 GINTARIS, Jonas. Su tavim aš kalbu, Lapai, Rytas pušnyje, Druskininkų pušnyje, Saulkys, Susikaupimas, Minties paukštis, Memoria 7.28
 GIRDIŪS, Pranas Dom. Kenneporthe 11.24
 GUILLÉN, Jorge. Sniegas, Vidudienė, Pajūrio vaizdai, Žmonės (Vertė P. Gaučys) 9.29
 HOLTHUSEN, Hans Egon. Didysis Seštadienis (Vertė A. Tyruolis) 4.21
 Iš šiuolaikinės amerikiečių poezijos (Corso, Renziko, Levertov, J. V. Cunningham, Patchen — vertė D.S.) 3.24
 JANKUTĖ, Nijolė. Atsiveikimas, Užburtas raitis, Agrastai 9.15
 Japonų haiku — Vasara (Vertė A. R.) 9.1
 JAZBUTIS, Kornelijus. Užklok mane, Ar ledas prisimena, Gyvenimas yra, Nebekriauka, Pušys 12.29
 JUODVALKĖ, Eglė. Eilėrašciai 6.16
 JUODVALKĖ, Eglė. Iš ciklo „Mareles pasaulis“ 1.7
 KAIRYS, Anatolijus. Karalaičio malda 3.17
 KARUŽAITĖ-GOGOLA, Daiva. Eilėrašciai 3.10
 KOLBAITĖ, Dalia. Eilėrašciai 4.14
 KUBILIUS, Saulius. Kelionė 4.7
 KUČIENIENĖ, Dalia. Iš pokalbio su Petravičiumi 11.24
 LĖTAS, Leonas. Ši žemė, Vėjas, Žali suoliai, Kupstas, Ledo žiedas, Ne 12.1
 LĖTAS, Leonas. Trys atsiveikiniai 7.14
 MACERNIS, Vytautas. Sonetai 10.6
 MASAITIS, Česlovas. Pasaulis žiūr, Asyziotis, Kazimierai šventasis, Tarp bokštų ir mozaikų 6.29
 MASAITIS, Česlovas. Šokių šventė 9.8
 MILAŠIUS, O. V. Nemiga (Vertė A. Vaičiulaitis) 1.28
 MIŠKINIS, Antanas. Prakalba, Naujajūnis, Avizėlė, Vizija 3.31
 NYKA-NILŪNAS, Alfonsas. „Pavasario simfonijos“ trečioji dalis, La Baigneuse, New York, Vergilijaus laidotuvės Neapoly 5.19
 PLUKAS, Vytautas. Nešiuosi nerima, Nemiga, Prailę šešėliai 6.23
 PLUKAS, Vytautas. Širdies septetas 1.21
 RAINER MARIA RILKE. Adventas (Vertė A. Tyruolis) 12.22
 REMEKIYTĖ, Ginta. Palydžiū, Atkleista, Motinos dovanos, Pas graikus, Pasaulyje 11.17
 RICH, Adrienne. Anyta (Vertė Eglė Juodvalkė) 2.11
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Tėvas atostogauja 7.21
 SADŪNAITĖ, Danguolė. Žiema, Vakaru artėjant, Lietus 2.25
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Aukšči: pradžia 6.2
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Sugrįžus, Tolimos ir tylios, Brolis, Tau, Sakalininkas 12.15
 ŠLAITAS, Vladas. Arkliai prunkština, Jokio įstempimo 10.20
 ŠLAITAS, Vladas. Vakaras, Pabučia-vimas 1.14
 TYRUOLIS, Alfonsas. Mano fronte,

Tėviskės vasara, Aukso žvilgis, Dar taurė sklindina, Kam tas liūdesys, Ofelija 9.22
 ŪSELIENĖ, Valentina. Žmogus ne šuva, Tai įvyko Motinos dienos išvakarėse 5.5
 VALERI, Diego. Lapai, krintantys lapai (Vertė A. Tyruolis) 11.3
 VISVYDAS, Pranas. Mano prigesusio klausio, Esi kažkur, Ant jo peties, Pašnekovas 4.28
 WHITMAN, Walt. Vienas vaikas paklausė, kas yra žolė, Pajūryje naktį (Vertė A. Tyruolis) 6.30
 WRIGHT, Judith. Moteris kūdikiui, Moteris vyrui, Pagarbių medžiai (Vertė Lidija Šimkutė-Pocienė) 10.27

BELETRISTIKA

JANKUS, Jurgis. Užmiršta nuodėmė 3.24
 KAVALIŪNAITĖ, Jolita. Pati gražiausia moteris 6.23
 KAUPAS, Julius. Daktaras Krištukas pragare 3.3
 MELNIKAS, Petras. Dailininko širdis 1.21
 MELNIKAS, Petras. Karo meto „turizmas“ 7.7
 MILAŠIUS, O. V. Dvi pasakos (Vertė Birutė Pukelevičiūtė ir Birutė Prapuolenienė) 1.28
 SVABAITĖ, Julija. Geriausias draugas 6.30
 ŪSELIENĖ, Valentina. Tik viena iš karų aukų 11.3
 ŪSELIENĖ, Valentina. Veltui buvo jo auka 6.9

KNYGŲ RECENZIJOS

ALĖ RŪTA. Melancholiškų novelių podivris (R. K. Vidziūniens Vieno vakaro melancholija) 7.21
 ALGA, Titas. Naujasis Alės Rūtos romanas „Pirmieji sveturi“ 9.8
 BAGDANAVIČIUS, Vytautas. Prūsų Lietuva Vydūno požūriu (Sieben hundert Jahre deutsch-litauischer Beziehungen) 6.2
 BAGDONAS, A. P. Petras Karuza grįžta (Petras Karuza, red. B. Brazdiūnis ir A. Vaičiulaitis) 9.29
 BARENAS, K. Albino Baranausko „Piliakalnio šešėliai“ 10.6
 BARENAS, Kazimieras. Lietuva ir lietuvių kalimuoju akimis (J. Jurginio ir A. Sidlauso „Kraistas ir žmonės. Lietuvos geografiniai ir etnografiniai aprašymai. XIV-XIX a.“) 12.8
 BRADŪNAS, Kazys. Amerikiečiai pagerbia ir įvertina! Adolfą Valeską (Erne R. ir Florence Fruch, Chicago Stained Glass) 6.9
 C. G. Trečioji Jono Minelgos knyga vaikams (Žiogas muzikantas) 4.21
 DAINAUSKAS, Jonas. Genevieve Carion-Machwitz „La Wiedra“ 12.29
 GIRNIUS, Kęstutis K. Pabaltijos valstybės po nepriklausomybės netekimo (R. Misiūno ir R. Taagepera „Baltic States: Years of Dependence, 1940-1980“) 5.12
 Girnius, Saulius. Generolo Stasio Raštiko atsiminimų IV tomas 7.21
 GLAUDA, Jurgis. Apie Lietuvą ir išievius lietuvius (Omahos lietuvių leidinys „Mes lietuvi“) 11.3
 GLAUDA, Jurgis. Apie svetimų knygą „Žmogus realiam gyvenime“ (vysk. V. Brizglio) 4.28
 GLAUDA, Jurgis. „Panevėžio vyskupija“ pasitinkant (B. Kviklio „Lietuvos bažnyčių“ IV tomas) 12.22
 JASAITIYTĖ, Aušra E. Birutės Šlajųtės-Nalienės „Kalnų gylė“ 3.24
 JONYNAS, Vytautas A. „Bekit, vaikeliai, ba tas miestas jus suė!“ (Artiste et métèque à Paris) 6.2
 JONYNAS, Vytautas A. Iškunigijus K. Ragušauskas gyvas... ir gyvena Briuselyje (E. Cinzo „Sventojto Petro šūnynas“) 11.24
 JONYNAS, Vytautas A. Tautinės savivarbos pasigendant (B. Railos „Kitokios Lietuvos ilgesys“) 2.18
 KEBLYS, Kęstutis. Pažadai ir deformuota tikrovė (P. Melniko „Pakirsta šaka“) 7.14
 KELERTIENĖ, Violeta. „Ir ošiai slėmėsi aukšta liepa“ — Leono Lėto „Trakas“ 12.1
 KULBOKAS, Vl. Juozo Brazaičio kultūriniai rūpesčiai (Raštų IV tomas) 1.14
 KULIKAIŠKIENĖ, Rūta. Migros Gimiuvienės „Dingusio gintaro paslaptis“ 7.28
 PRUNSKIS, Juozas. Antano Rubšio antras raktas į Senąjį Testamentą 4.28
 PRUNSKIS, Juozas. Su Žemaitijos dokumentais ir mokslo pasauliu (P. Jatulio Codex Medicinensis seu Samogitiae diocesis) 11.24
 RŪTENIS, Jonas. „XX a. lietuvių dailės istorija, 1900-1940“ 9.22
 SLAVENAS, Julius P. Dovas Zaunius — Mazosios Lietuvos šūnis (A. Geručio monografija) 2.18
 STANKUS-SAULAITĖ, Marija. Kotrynos Grigaitytės aidas („Tylos dovana“) 10.13
 ŠLAPĖLYTĖ-SIRUTIENĖ, Gražutė. Antano Salio raštų pirmųjų dviejų tomų apžvalga 12.29
 VIESULAS, Romas. Prano Domsaičio monografijos antroji laida 10.27
 VISVYDAS, Pr. Gamtos gyvybės išryškimas (L. Lėto „Trakas“) 4.21
 VISVYDAS, Pr. Totalitarinių linksmybių pašlovinimas (K. Ostrausko „Gundymai“) 3.10
 VISVYDAS, Pr. Žemės ir sielos takais (S. Santvaro „Buvimo pėdsakai“) 9.29

Trumpos recenzijos:

Alė Rūta. Pirmieji sveturi 5.5
 Aušra, 1980 m. kovas — 1980 m. gruodis 5.5
 Aušra, VI tomas (1981 m. vasaris — 1982 m. kovas) 10.27
 Baranauskas, Albinas. Piliakalnio šešėliai 9.8
 Carion-Machwitz, Genevieve. La Wiedra 6.16
 Cinzas, Eduardas. Sventojto Petro šūnynas 9.8
 Gļauda, Baltas vėliavas 10.20
 Grauslys, Alfonsas. Iškau tavo veido 10.27
 Gustaitis, Algirdas. Tikroji Lietuva 10.27
 Yla, Stasys. M. K. Čiurlionis — kūrėjas ir žmogus 5.5
 Jūra, Klimentas. Diemedžio šakelė 5.5
 Kavolis, Vytautas (red.). Designs of Selfhood 9.8
 Klajūnas, Balsas iš laisvės kopo 10.20
 Krupavičius, Mykolas. Visuomeniniai klausimai 5.26
 KVIKLYS, Bronius. Lietuvos bažnyčių IV tomas — Panevėžio vyskupija 11.3
 Lietuvių Fondas — pirmasis dvidešimtmetis 5.26
 Mackus, Algimantas. Augintinių žemė 10.13
 Minelga, Jonas. Žiogas muzikantas 2.25
 M. K. Čiurlionio monografija anglų kalba 12.22
 Nyka-Nilūnas A. (vert.) Georgikos 5.19
 Pukelevičiūtė, Bir